

Ünnepi tanulmányok a 75 éves
NÉMETH ZSOLT
tiszteletére

Navigare necesse est

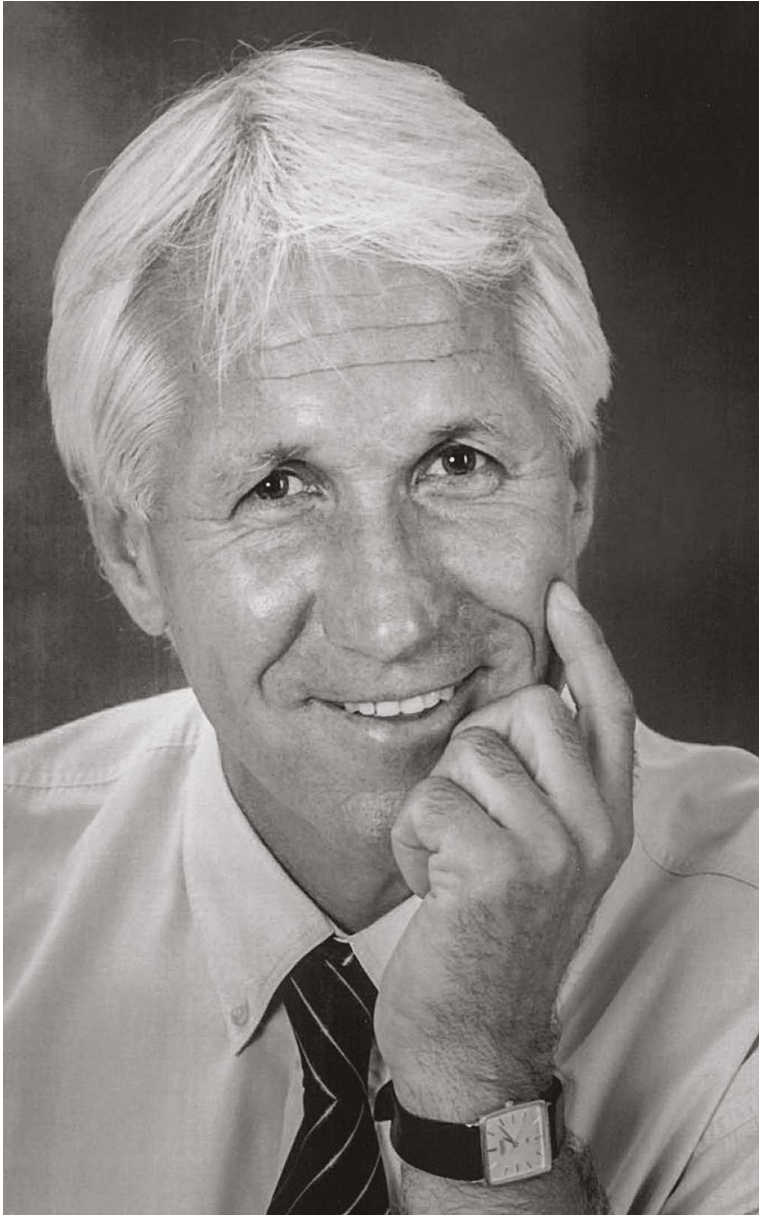

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Ünnepi tanulmányok a 75 éves
Németh Zsolt tiszteletére

Navigare necesse est

Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére

Navigare necesse est

Szerkesztette
Barabás A. Tünde és Christián László

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2021

A kötet szerzői

Amberg Erzsébet	Koltay András
Androvicz Gábor	Korinek László
Balla Zoltán	Kovács Gábor (NKE)
Balogh Lídia	Kovács Gábor (SZE)
Barabás Andrea Tünde	Kőhalmi László
Berei Róbert	Lévay Miklós
Blaskó Béla	Madai Sándor
Boda József	Magasvári Adrienn
Budaházi Árpád	Major Róbert
Christián László	Mészáros Bence
Czenczer Orsolya	Nagy László Tibor
Domokos Andrea	Pallagi Anikó
Erdős Ákos	Pallo József
Fantoly Zsanett	Pap András
Farkas Ákos	Pápai-Tarr Ágnes
Fenyvesi Csaba	Polt Péter
Finszter Géza	Ruzsonyi Péter
Gál István László	Sallai János
Gönczöl Katalin	Sárkány István
Hautzinger Zoltán	Schubauer László
Herke Csongor	Sipos Ferenc
Hollán Miklós	Sivadó Máté
Horgos Lívia	Szabó Andrea
Irk Ferenc	Szendrei Ferenc
Karsai Krisztina	Vári Vince
Kiss Tibor	Windt Szandra

© A szerzők, 2021

Szerkesztés © Barabás A. Tünde, Christián László, 2021

© A kiadó, 2021

Minden jog védve.

Tartalom

Előszó | 9

Laudáció

Koltay András

A vitorlázó kriminológus –
Németh Zsolt rendőr ezredes köszöntése | 13

Tanulmányok

Amberg Erzsébet

Mennyi az annyi? – A fiatalkorú bűnözés és bűnözéskontroll
alakulásának áttekintése | 17

Balla Zoltán

Kormányzástan – kormányzás –
Áttekintés megjegyzésekkel | 27

Balogh Lídia

„A jó rendőr tapintatos és gyengéd...” | 37

Barabás A. Tünde

A rendőrségi munka és a lakosság
bizonytalanságérzetének összefüggései | 43

Berei Róbert

Várnézőben a budavári „sheriffel” | 53

Blaskó Béla

Jogállamiság – értelmezési szilánkok | 61

Boda József

Az amerikai Szövetségi Nyomozó Hivatal
szerepe a bűnüldözésben | 71

Budaházi Árpád

Gondolatok az agyi alapú hazugságvizsgálatról | 81

Christián László

Szívvel-lélekkel a bűnmegelőzésért | 91

Czenczer Orsolya
 A büntetés-végrehajtás zöld esküje –
 Az európai zöld megállapodás (*Green Deal*)
 és a magyar büntetés-végrehajtás kapcsolódási pontjai | 101

Domokos Andrea
 Hallgatók a célkeresztben | 109

Erdős Ákos
 FOCUS-ban a rendőrség drogprevenciós tevékenysége | 119

Fantoly Zsanett
 Fejezetek Los Angeles rendészettörténetéből | 131

Farkas Ákos
 A kihallgatási jegyzőkönyvek
 és a tisztességes eljárás a nyomozás során | 139

Fenyvesi Csaba
 Kriminológiai morzsák a világból | 153

Finszter Géza
 A büntetőeljárás törvény új jogintézményei,
 a leplezett eszközök | 163

Gál István László
 A minősített adattal visszaélés
 néhány kriminológiai problémaköre | 179

Gönczöl Katalin
 A szolgáltatott igazság | 189

Hautzinger Zoltán
 A külföldiek és a migráció lehetséges
 megjelenése a kriminológiában | 199

Herke Csongor
 A kiberbűnözés és a teljesen
 önvezető járművek | 211

Hollán Miklós
 A közösség tagja elleni erőszak viszonya
 más bűncselekményekhez | 223

Horgos Livia
 Gondolatok a Janus-arcú
 magánindítványról és hiányáról | 237

Irk Ferenc
 Az európai értékek védelméről | 247

Karsai Krisztina

THC vagy CBD? Izgalmas jogi kérdések
a *French Bulldog*-ügy margójára | 255

Kiss Tibor

Miért népszerű a darknetes
kábitószerek-kereskedeleme? | 269

Korinek László

Az út nullától egyig | 277

Kovács Gábor

A vezetői hatékonyság
további növelésének lehetőségei | 287

Kovács Gábor

Az egységes Európai Forenzikus Tudományos Térség (EFSA–2020)
megvalósítása – illúzió vagy realitás? | 297

Köbalmi László

A biztonság bűvöletében | 309

Lévay Miklós

Az ENSZ bűnözéssel szembeni tevékenységéről
és az Európai Bűnmegelőzési Intézet (HEUNI)
munkájáról | 319

Madai Sándor

Elmélkedés egy bűncselekmény jogi tárgyáról:
a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása | 333

Major Róbert

Közlekedéskriminológiai gondolatok
(egy ítélet margójára) | 341

Mészáros Bence

A közeli ismétléses sértetté válás
(*near repeat victimization*)
és szerepe a prediktív rendészetben | 351

Nagy László Tibor

A fiatalkorúak által elkövetett rablásokról | 361

Pallagi Anikó

Kriminálpolitikai alapvetés | 371

Pallo József

Deus ex machina,
avagy az intézkedések mint a szabadságvesztés alternatívái | 383

Pap András László

Minden (roma) élet számít:
populizmus a koronavírus árnyékában | 391

Pápai-Tarr Ágnes – Sipos Ferenc

A közérdekű munka büntetéskiszabási tapasztalatai
egy aktakutatás fényében | 401

Polt Péter

A 21. század kihívásainak hatása a büntetőeljárásra –
Kripto valuták, azaz az új vagyoni értékek
büntetőjogi kérdései | 419

Ruzsonyi Péter

A Covid-19-pandémia hatása a „börtönvilágra” | 429

Sallai János – Androvicz Gábor

Laky Imre, a magyar rendőri szakoktatás úttörője | 445

Sárkány István

Az iszlám és a terrorizmus kapcsolatának
néhány aspektusa | 457

Schubauer László

A pénzmossással kapcsolatos
nemzetközi egységesítési törekvések
és a pénzmosság tényállásának 2020. évi átalakítása | 467

Sivadó Máté

Mire tanít bennünket (leginkább)
Németh Zsolt etikája kábítószer-területen –
avagy továbbra sem engedünk a 77-ből! | 479

Szabó Andrea – Magasvári Adrienn

A pénzügyőrtisztképzés a bolognai folyamat
és az uniós csatlakozás tükrében | 487

Szendrei Ferenc

Terrorizmusfinanszírozás,
azaz a terrorizmus bevételei | 499

Vári Vince

Az eljárási (procedurális) igazság jelentősége
a rendőri munkában | 509

Windt Szandra

Emberkereskedelem és a (közösségi) rendőrség | 519

Barabás A. Tünde¹

A rendőrségi munka és a lakosság bizonytalanságérzetének összefüggései

Németh Zsolt kriminológust, tanárt, rendőrt, vitorláskapitányt 1993 óta ismerem, azóta, amikor megérkezett az akkor még Országos Kriminológiai és Kriminálisztikai Intézetbe. Bár a kutatók egy része némi szkepszissel fogadta a Rendőrtisztviselői Főiskoláról érkező „korábbi rendőrt”, hamar változott a kép, és mindannyiunk nevében elmondhatom, hogy kiváló kollégát nyertünk személyében, aki mindenkivel megtalálta a hangot, gyakorlati és rendészettudományos szemszögből erősítette az intézet munkáját, miközben megmutatta, hogy a kriminológia elméleti tudásanyagának és az empirikus kutatások eredményeinek egyaránt fontos helye és szerepe van a felsőfokú rendészeti képzésében. A kapcsolat az OKRI és közötté 2001-es távozásával sem szakadt meg, meghívására kutatóink rendszeresen tartottak előadást eredményeikről az RTF-en. Ennek köszönhettem én is, hogy megismerkedhettem a főiskolán folyó munkával, beletanulhattam az oktatásba – amely korántsem egyszerű feladat –, és végül ismét kollégákká válhattunk 2012-ben, immár a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. Ismerve elkötelezettségét az állampolgárokat támogató rendészeti munka iránt, az alábbi, a lakossági bizalom kérdéseit boncolgató tanulmányommal kívánok tisztelegni jeles születésnapja alkalmából.

A lakosság félelme a bűnözéstől sokszor nem hozható összefüggésbe az ország tényleges bűnügyi helyzetével, vagy akár az érintettek objektív biztonsági helyzetével (a nyilvántartott bűnügyi adatok alapján a sértetté válás lehetőségét mutatja adott helyszínen és időszakban). A szubjektív biztonságérzetet, vagyis az egyének érzetét arról, milyen mértékű a bűnözés, számos tényező befolyásolhatja. Meghatározhatják bizonyos objektív körülmények, mint az egyén kora, neme, családi állapota, műveltségi szintje, aktuális állapota és korábban megélt események személyiségét formáló hatásai. Hasonlóan jelentős szerepet játszanak szubjektív körülmények is, így az állampolgárok által megélt vagy a közvetlen környezetükben tapasztalt bűnesetek, valamint más, a bűnözéstől teljesen eltérő, de hasonlóan súlyos problémák (például egzisztenciális gondok).

¹ Tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Tanszék. Kapcsolat: barabas.andrea.tunde@uni-nke.hu.

A biztonságérzetre ugyanakkor más tényezők is jelentős hatást gyakorolhatnak. Ilyen például a média által sugárzott kép, amely folyamatosan az erőszakról és a súlyos bűncselekményekről számol be műsoraiban. Szintén negatívan hathatnak azok a megnyilvánulások, amelyek a terjedő bűnözés visszaszorítását ígérik, s eközben egyes bűnözési formákat már elviselhetetlen jelenségként mutatnak be, különösen egy-egy riadalmat kiváltó eset kapcsán. Mindezzel a bűnözés erősödésének érzetét sugallják. Szorongást kelthetnek a napjainkban szaporodó kisebb devianciák, mint például a graffitik, a kéregetők, a hajléktalanok, vagy a rendezetlen környezet, piszok, zaj stb. is. Vagyis az emberek biztonságérzetének egyik alapvető tényezője a bűnözéstől való félelem. Emellett azonban más összetevői is vannak, amelyek ellen a bűnesetek csökkenése mellett számos, a környezetükben általuk zavaróként értékelt tényező megszüntetésével is tenni lehet.

Bizonytalanságérzetről (szorongásról) akkor beszélünk, ha az érintett személy nem fogalmazza meg konkrétan azt, amitől fél, hanem pusztán a rossz hírek vagy egyéb okok miatt folyamatosan rossz közérzete van, és általánosságban tart attól, hogy bűncselekmény áldozatává válhat. Ez az absztrakt érzelem nem az adott tényezők alapos mérlegelése alapján, de azok összességének hatására alakul ki. A szorongás azonban éppen úgy rombolja a biztonságérzetet, mint a félelem.²

A szorongó lakosság biztonságát a rendőrség által reméli megteremteni. Ahogyan Németh Zsolt írja: „A felületesen artikulált közvélemény több járórt szeretne az utcára, több rendőrautó cirkáljon a városban, legyenek szigorúbb törvények.”³ Ennek köszönhetően például a rendőri jelenlét megtapasztalása akkor is erősen befolyásolja a lakosság biztonságérzetét és ezzel a rendőrség munkájának megítélését is, ha az nem gyakorol hatást a bűncselekmények alakulására, sőt azok akár növekszenek is.

A bűnözéstől való félelem ezzel szemben konkrét, amely azt jelenti, hogy az érintett személy egy adott esemény bekövetkeztétől tart: például olyanétól, amely jellemzően előfordul a lakókörnyezetében, ami már megtörtént vele vagy hozzátartozójával, vagy esetleg amiről sokat hallott a televízióban. Korinek László⁴ ezt úgy fogalmazza meg, hogy itt az áldozattá válástól való, kockázatfelmérő racionális érzésről van szó.

² Korinek László: *Kriminológia I–II*. Budapest, Magyar Közlöny, 2010. 328–331.

³ Németh Zsolt: A rendőrségi bűnmegelőzés közösségi rendszet. In Borbíró Andrea et al. (szerk.): *A büntetőhatalom korlátainak megtartása. A büntetés mint végső eszköz. Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2014. 381.

⁴ Korinek (2010): i. m. 328–331.

A bűnügyi helyzet, a rendőrség munkája és a lakosság érzete

A bűnözési félelem kérdése összefügg a lakosság közvetlen lakókörnyezetében tapasztaltakkal, és azzal, milyennek látják a lakosok környezetük bűnügyi helyzetét, és mennyire elégedettek a rendőri munkával. Ez a kép azonban szintén nem esik feltétlenül egybe a tényleges helyzettel.

A *Budapestiek véleménye a bűnözésről és a helyreállító igazságszolgáltatásról* című kutatásban például az derült ki, hogy a fővárosiaknak nincsen reális képük a bűnözésről, alakulását tévesen ítélik meg különböző okok miatt.⁵ A megkérdezetteknek (500 fő) összesen csak 3%-a találta el megközelítőleg a 2008-ban ismertté vált bűncselekmények számát, 55%-a jelentősen alábecsülte, míg az egyharmada jobban vagy kevésbé túlbecsülte. Azok, akik már életük során valaha áldozattá váltak, sokkal kevésbé tartják a lakókörnyezetüket biztonságosnak. Ez nyilvánvalóan összefügg a sértetté válás következtében kialakuló rossz lelkiállapotukkal. Arról sem szabad elfeledkezni azonban, hogy a válaszok között a betörés, autólopás és az abból való lopás volt a leggyakoribb, márpedig e cselekmények gyakran kötődnek a lakóhelyhez, így érthetővé válik ez az összefüggés. Emellett a válaszadók közül 246 fő, vagyis a válaszolók közel fele gondolta úgy, hogy a lakása közelében az utcán bántalmazhatják (136 nő és 110 férfi).⁶

Az egyén szubjektív biztonságérzete szoros kapcsolatban áll azzal, hogy milyennek érzékeli a bűnüldöző hatóságok munkáját, elégedett-e vele, vagy úgy érzi, nem képesek őt a bűnözőktől megvédeni. Ezért a rendőrség és a nyomozó hatóságok nagy súlyt fektetnek az úgynevezett felderítési vagy nyomozás-eredményességi mutatókra. Ezek a számok a bűnözéskontroll hatékonyságát minősítik azáltal, hogy megmutatják, az ismertté vált bűncselekmények elkövetői közül hányan kerülnek kézre. Tény, hogy igen nagy a különbség az ismertté vált bűncselekmények (2012-ben például 472 236) és az ismertté vált bűnelkövetők (2012-ben 100 239) száma között.

A rendszerváltást megelőző időszakban, a nyolcvanas években a bűnözés a maihoz képest meglehetősen alacsony szintű volt Magyarországon (140–180 ezer bűncselekmény évente), és ezekben az ügyekben az elkövetők 80%-a ellen el is indult az eljárás, azaz ők „meglettek”. A bűnözés megugrását a kilencvenes években nem követte a felderítés hatékonyságának növekedése, sőt az inkább

⁵ A *Budapestiek véleménye a bűnözésről és a helyreállító igazságszolgáltatásról* című lakossági lekérdezés a *Mediation and Restorative Practice in Prison Settings* nemzetközi kutatás keretében, az Európai Bizottság Criminal Justice Programja támogatásával zajlott (JLS/2008/JPEN015-30-CE-0245615/00-52).

⁶ Barabás Tünde – Windt Szandra: *A budapestiek véleménye a bűnözésről és a helyreállító igazságszolgáltatásról*. Kézirat. Budapest, OKRI, 2009.

csökkent. Ez hozzájárult ahhoz, hogy növekedett az állampolgárok veszélyérzete.⁷ 2010-ben a felderítési arány 50% körül mozogott, vagyis a nyomozásoknak mindössze a fele eredményes.⁸ Ez természetesen bűncselekmény-típusonként eltérően alakult, és alakul napjainkban is. A nagy számban előforduló vagyoni elleni cselekmények eseteiben a sértett korábbról viszonylag ritkán ismeri a tettest (körülbelül 25%-ban), ami nem segíti a rendőrséget a felderítésben. Ezzel szemben az erőszakos bűncselekmények körében, ahol egyébként is az a jellemző, hogy a sértett közvetlen kontaktusba kerül az elkövetővel, sokkal gyakrabban fordul elő, hogy az ügy érintettjei már korábban is ismerték egymást, akár napi (például családi, szomszédi) kapcsolatban vannak egymással (közel 70%-ban). Ezekben az ügyekben nyilvánvaló, hogy sokkal egyszerűbb a hatósági felderítő munka, és eredményesebb az eljárás is.

A biztonságérzetet befolyásoló tényezők

A negatív érzelmek kialakulását vizsgáló elméletek közötti különbségek abból adódnak, hogy a vizsgálódások során a válaszadók mely tényezőkre helyezik a hangsúlyt: a korábbi viktimizációs tapasztalatokra, a lakóköznyezet rendezettségére, a médiában megjelenő bűnözési képre, a személyes kockázatértékelésre, vagy a társadalom általános rendjére, a fennálló egyéb társadalmi problémákra.

A bizonytalanságérzés három szempontból vizsgálható: *affektív komponens*, amely a bűnözéshez kapcsolódó félelemérzetet mint negatív mentális állapotot mutatja; *kognitív komponens*, amely az áldozattá válás kockázatának kognitív kiértékelése; és a *viselkedéses komponens*, amely a viselkedés megváltoztatása a személyes biztonság megőrzése érdekében (például egy veszélyes utca elkerülése éjszaka).⁹ Az affektív elméletek szerint a bizonytalanságérzet leginkább a negatív érzelmi állapoton, félelemérzeten keresztül ragadható meg. A kognitív megközelítés alapján a bizonytalanságérzet egy kognitív kiértékelés eredménye, amely során áldozattá válásunk valószínűségéről alkotunk mentális reprezentációt.

⁷ Gönczöl Katalin: A bűnözés társadalmi összefüggései. *Társadalmi Szemle*, 48. (1993), 3. 37–48.

⁸ IRM: *Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet. Elemzés az egységes nyomozóhatósági és ügyészégi statisztikai adatai alapján*. Budapest, IRM Statisztikai és Elemző Osztály, 2010.

⁹ Jörg Dittmann: Les causes de la peur. La mesure des sentiments d'insécurité et de la peur du crime en Allemagne et en France. *Déviance et Société*, 29. (2005), 3. 299–312; Bruce J. Doran – Melissa B. Burgess: *Putting fear of crime on the map: Investigating perceptions of crime using geographic information systems*. New York, Springer, 2012; Emily Gray – Jonathan Jackson – Stephen Farrall: Feelings and functions in the fear of crime. Applying a new approach to victimisation insecurity. *British Journal of Criminology*, 51. (2011), 1. 75–94; Sergi Valera – Joan Guàrdia: Confirmatory factor analysis of an inventory of perception of insecurity and fear of crime. *Anuario de Psicología*, 42. (2012), 3. 327–342.

A viselkedéses megközelítés szerint a félelem leginkább az alapján mérhető, hogy milyen viselkedésbeli eszközöket mozgósítunk az áldozattá válás elkerülésére (veszélyes környék elkerülése, biztonsági berendezések vásárlása stb.).¹⁰

A biztonságérzetet a bűnözéstől való félelem mellett hasonló mértékben befolyásolja a rendezetlenség, az átláthatóság hiánya, még akkor is, ha a kérdezetteknek alapvetően nincs a helyzettel kapcsolatosan korábbi rossz tapasztalatuk.

A kutatásokból egyértelműen kiderül az is, hogy az érzés kialakulásában szerepet játszik a korábbi áldozattá válás. Akik már voltak bűncselekmények sértettjei, vagy ilyen események a közvetlen környezetükben, családjukban történtek, hajlamosak az újabb sérelem lehetőségét túlbecsülni. Ez egyrészt konkrét bűnözéstől való félelmet generál, másrészt általános szorongást is, például az illető nem mer többet kimenni az utcára, mert ott bántalmazták korábban.

A félelem és a biztonságérzet mértéke kutatással mérhető. Elsősorban áldozati lekérdezések és más, a környezeti hatásokat elemző vizsgálatok során kérdeztek rá a biztonságérzetre, és ehhez kapcsolódva a félelemre, rendszerint az e kérdéskörre használt kérdéscsoportot alkalmazva (például mennyire elégedettek környezetük biztonságával; sötétedés után szokott-e az utcán tartózkodni; tart-e lakókörnyezetében attól, hogy az utcán bántalmazzák, vagy otthonában bűncselekmény/betörés áldozatává válik stb.).

A félelem következményei

Az egyébként nem feltétlenül objektív alapokon nyugvó félelem a lakosságban növekvő elvárásokat alakít ki a rendőrség munkájával kapcsolatosan, elsősorban a bűnmegelőzés (legyen minden sarkon rendőr, mindenhol kamera), másodsorban a bűnüldözés területén (legyen meg minden elkövető, sőt a gyanús alakokat is zárják be). Ez az óhaj azután visszatükröződhet a napi bűnmegelőzési politika alakulásában, amihez a lakosság akár önkorlátozás árán is sokszor nyújt támogatást.

A túl erőszakos vagy indokolatlannak látszó rendőri vagy egyéb közhatalmi megnyilvánulások az állampolgárok egy részét megnyugtatják, mert az számukra biztonságot jelent, másokból azonban ellenkezést, tiltakozást válthatnak ki.

Ugyanígy különböznek a reakciók a közterületek kamerákkal való felszerelése kapcsán, miközben az állampolgárok egy része a saját tulajdonú lakótelepi, társasházasi, illetve családi házas övezetben maga szerel fel kamerarendszert biztonságának fokozása érdekében.

¹⁰ Barabás A. Tünde – Koplányi Gergely – Szigeti Ákos: A bizonytalanságérzetet meghatározó problémák és kezelésük Budapest két városrészében. In Vókó György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok* 57. Budapest, OKRI, 2018. 120–152.

Az empirikus vizsgálatok azonban azt az érdekes eredményt mutatták, hogy a lakosság közül a már áldozattá váltak viszonylag keveset tesznek a saját védelmük érdekében.

Az *Áldozatok és vélemények* című kutatásban¹¹ azt is vizsgálta, hogy a sértettség és a vele járó „biztonságérzet-megingás” jár-e egyfajta biztonságfokozási tendenciával, valamint hogy a bűncselekmény bekövetkezése után milyen megelőző óvintézkedéseket tesznek az állampolgárok. Az általánosabb jellegű biztonságfokozáshoz több kérdés is kapcsolódott. A leginkább mérhető biztonságfokozási törekvések a vagyon elleni bűncselekmények körében, a sokakat irritáló lakásbetörések elleni védekezési módoknál vizsgálhatók meg objektíven. Ráadásul, mint az kiderült, ez valóban az a bűncselekményi kör, amelytől a korábban sértetté nem vált személyek is erősen tartanak (a statisztikák szerint okkal és joggal). A sértettek körében rákérdeztek arra is, hogy vajon a bűncselekményt követően tettek-e valamilyen konkrét óvintézkedést a további sérelmek elkerülésére, és ha igen, mi volt az. A kapott válaszok igen érdekesen alakultak. A leggyakrabban jelölt kategória „az egyén általános viselkedési szokásainak megváltoztatása” (27,4%), valamint a „jobban figyel” (18,3%), illetve a „máshol parkol”, „más útvonalon közlekedik” válasz (7,1%) volt. Ehhez képest megelőző lépésekre, így például a biztonsági zár beszerelésére vagy megerősítésére 11,4, a ház, autó, kert stb. biztonságának erősítésére 10,7%-ban került sor, és ennél is ritkábban történt helyi riasztó beszerelése (6,9%). Érdekes, hogy a főleg vagyon elleni bűncselekményt elszenvedettek körében elsősorban (összesen 58,7%-ban) a korábbi életvitelben, viselkedési szokásokban idézett elő változásokat az áldozattá válás, de cselekvésre csak kisebb mértékben (39,4%) került sor. Ez a második elszenvedett bűncselekményt követően még inkább erősödött, és a kérdezetteknek körülbelül 63%-a jelölt meg viselkedésbeli változást a konkrét cselekvéshez képest. Ha ezt összevetjük a korábbi, általánosan közölt biztonságvédelmi eszközök alkalmazási gyakoriságával, azt láthatjuk, hogy a válaszolók nem, vagy kevéssé akceptálják a lehetséges biztonsági eszközöket.

A lakosság egyéni biztonságfokozása, a rendőri megelőző munkával való elégedetlensége, a „magánbiztonság” megteremtése (riasztó, kamera, portaszolgálat, magán biztonsági szolgálat alkalmazása) mellett megnyilvánulhat negatív módon is. Erre példa a jogos önvédelem törvényes kereteinek túllépése. Ez a napjainkban mind súlyosabbá váló jelenség, bár a büntetőjog hatókörébe tartozik, mégis igen jól mutatja, hogy megfelelő rendőri intézkedés, vagy akár csak jelenlét hiányában rossz irányt vehet, ha az állampolgár saját kezébe veszi a megelőzést. Így a rendőrség feladata, hogy a helyi szintű konfliktusokat felismerje, és feltárja az egyes,

¹¹ Irk Ferenc (szerk.): *Áldozatok és vélemények I–II*. Budapest, OKRI, 2004.

bűnözést kiváltó „krízisgóccokat”. Ezt követheti a szükséges intézkedések megtétele, megelőzve az állampolgári önhatalom gyakorlását. Természetesen a közösségeket és egyéneket érintő, bűnözést (is) generáló problémák távlati megoldása nem rendőri, hanem elsősorban társadalompolitikai feladat, amely hosszú távon a félelem csökkenését és a lakosság elégedettségét eredményezi.

Magyarországon, a nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan, jelentős mértékű a bizonytalanságérzet és a bűnözéstől való félelem. A lakosságnak a hivatalos statisztikák tükrözte képtől meglehetősen eltérő az elképzelése a bűnözés volumenét és jellegét, a saját áldozattá válása esélyeit illetően.

Ez utóbbi jelenséget nevezik a szakirodalomban félelmi vagy viktimizációs paradoxonnak. Ez azt jelenti, hogy nem azok, és nem attól félnek, akiknek és amitől kellene. Így például a nők, idősek, szegények jobban félnek az áldozattá válástól, miközben ők kevésbé veszélyeztetettek a bűnügyi statisztikák szerint, amely a középkorú férfiak jellemző sértetté válását mutatja.

A lakosság jellemzően a tényleges veszélyeztetettségénél jobban tart az erőszakos bűncselekmények bekövetkeztétől. Ezt számos körülmény befolyásolhatja. Szerepet játszhat benne az erőszakos cselekmények lassú, de folyamatos emelkedése, vagy a média által nap mint nap sugárzott erőszak is. A korábbi sértetté válási tapasztalat is erősen kihat a félelem/szorongás alakulására. Emellett kialakulásukban számos körülmény játszik szerepet a konkrét bűnügyi helyzettől függetlenül, vagy azzal éppen ellentétesen.

Vagyis a valóság és az arról alkotott kép nem azonos.

A rendőrségi munka kérdéseit illetően, a felderítési hatékonyság/hatástalanság a sértetteket közvetlenül érinti, és „rossz esetben” nyilvánvalóan a hatóságok iránti bizalom megingásához, és ezzel együtt a bűnözéstől való félelem növekedéséhez is vezethet. Emellett a sikertelen eljárás legközelebb csökkentheti a feljelentési kedvet, növelve a látenciában maradó esetek számát. A hatóság érdeke a bizalom erősítése, ezért időnként statisztikai „bűvészkedést” is igénybe vesz a hatékony bűnüldöző tevékenység mellett. A lakosság emiatt mást érzékel, mint ami a hivatalos statisztikákban és kommunikációban megjelenik, ami azután ismét a bizalom csökkenéséhez vezet. Valójában tehát ez a tévhit és a téves kommunikáció ördögi köre, amelyből a hatóság csak nehezen tud kilépni. A változáshoz a teljesítmény (eredményesség) mérésének eddigi formáját kellene megváltoztatni.

Az elmúlt évtizedekben felerősödött az a nézet, hogy nem elég a bűnt megelőzni, hanem ugyanilyen fontos a bűnözéstől való félelmet, szorongást csökkenteni. A félelem csökkentésének jelentősége kapcsán Korinek kiemeli,¹² hogy az emberek megnyugtató mellett hasonlóan fontos a tényleges fenyegetettség

¹² Korinek (2010): i. m. 328–331.

bemutatása és a védekezés módszereivel történő megismertetés. A félelem csökkentésére három stratégiát említ: a bizalomépítő, a közösségépítő és a fizikai környezet biztonságot sugalló átalakításának módszerét. Ezek mindegyikében szerepet kaphat a rendőrség, mind aktív részvétellel, mind pedig szakértői, preventív pozícióban.

A lakosság biztonságérzetét számos kutatás vizsgálta külföldön és Magyarországon is. Ezek eredményeinek hasznosítása fontos a rendőrség számára is, hiszen az állampolgárok bizalmának növekedése segítheti a felderítő munkát, megelőzhet bűncselekményeket, és mindezekkel alapvetően javíthatja a rendőri munka megítélését is. Ez a cél egybeesik Németh Zsolt nézeteivel a rendészeti munka közösségi jellegét erősítő, állampolgár-centrikus jellegét illetően, amelynek fókuszában annak vizsgálata áll – ahogyan írja –, hogy mi nyugtalanítja az embereket, mi csökkentheti az életminőséget romboló bűnözési félelmet.¹³ Vagyis amely tevékenység egyszerre szolgálja a polgárok érdekeinek érvényesülését és a rendőrségi munka eredményességét.

¹³ Németh (2014): i. m.

Irodalomjegyzék

- Barabás A. Tünde – Koplányi Gergely – Szigeti Ákos: A bizonytalanságerzetet meghatározó problémák és kezelésük Budapest két városrészében. In Vókó György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok* 57. Budapest, OKRI, 2018. 120–152.
- Barabás Tünde – Windt Szandra: *A budapestiek véleménye a bűnözésről és a helyreállító igazságszolgáltatásról*. Kézirat. Budapest, OKRI, 2009.
- Dittmann, Jörg: Les causes de la peur. La mesure des sentiments d’insécurité et de la peur du crime en Allemagne et en France. *Déviance et Société*, 29. (2005), 3. 299–312. Online: <https://doi.org/10.3917/ds.293.0299>
- Doran, Bruce J. – Melissa B. Burgess: *Putting fear of crime on the map. Investigating perceptions of crime using geographic information systems*. New York, Springer, 2012. Online: <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-5647-7>
- Gray, Emily – Jonathan Jackson – Stephen Farrall: Feelings and functions in the fear of crime. Applying a new approach to victimisation insecurity. *British Journal of Criminology*, 51. (2011), 1. 75–94. Online: <https://doi.org/10.1093/bjc/azq066>
- Gönczöl Katalin: A bűnözés társadalmi összefüggései. *Társadalmi Szemle*, 48. (1993), 3. 37–48.
- Irk Ferenc (szerk.): *Áldozatok és vélemények I–II*. Budapest, OKRI, 2004.
- IRM: *Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet. Elemzés az egységes nyomozóhatósági és ügyészségi statisztikai adatai alapján*. Budapest, IRM Statisztikai és Elemző Osztály, 2010.
- Korinek László: *Kriminológia I–II*. Budapest, Magyar Közlöny, 2010.
- Németh Zsolt: A rendőrségi bűnmegelőzés közösségi rendészete. In Borbíró Andrea – Inzelt Éva – Kerecsi Klára – Podoletz Léna (szerk.): *A büntetőhatalom korlátainak megtartása. A büntetés mint végső eszköz. Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2014. 379–389.
- Valera, Sergi – Joan Guàrdia: Confirmatory factor analysis of an inventory of perception of insecurity and fear of crime. *Anuario de Psicología*, 42. (2012), 3. 327–342. Online: www.researchgate.net/publication/286885397_Confirmatory_factor_analysis_of_an_inventory_of_perception_of_insecurity_and_fear_of_crime

Kiadja a Nemzeti Közszerkölátati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó.
A kiadásért felel: Koltay András, rektor
Szerkhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Kilián Zsolt
Olvasószerkesztők: Bujdosó Hajnalka, György László,
Resofszi Ágnes, Szabó Ilse, Szarvas Melinda
Tördelőszerkesztő: Kilián Zsolt
Korrektorok: Bujdosó Hajnalka, György László,
Kalcics Ildikó, Resofszi Ágnes, Szarvas Melinda
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-507-9 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-509-3 (ePDF)
ISBN 978-963-531-508-6 (ePub)

